

LEDA-Nyt nr. 44 – Okt. 2007

ISSN 0908-355

Redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard

Indhold

Meddelelser fra bestyrelsen	s. 2
Indkaldelse til medlemsmøde	s. 3
Idiomækvivalens i hovedet, i virkeligheden og i ordbogen	s. 4
Skoleordbog Tysk – netudgaven	s. 9
Referat af 9. Konference om Leksikografi, Akureyri	s. 17
Årsberetning for året 2006	s. 19
Referat af generalforsamling	s. 21
Annoncering af 13th International EURALEX Congress	s. 22

Medlemsmøde

Sproget.dk – indgangen til det danske sprog

Ved Ida Elisabeth Mørch og Laurids Kristian Fahl

Onsdag 21. november 2007 kl. 15.00
Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 27.0.09

se side 3

Meddelelser fra bestyrelsen

Som nævnt i referatet fra generalforsamlingen modtager bestyrelsen gerne forslag om emner til møder og om mulige foredragsholdere, også gerne forskere og leksikografer der gæsteoptræder ved de højere læreanstalter. Ligeledes vil bestyrelsen også gerne annoncere kursusforløb og andre faglige arrangementer af leksikografisk relevans hvis det kan nås inden LEDA-Nyts deadline (se kolofonen nederst på siden).

LEDA-Nyt udgives af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) og udkommer to gange om året. LEDA-Nyt udsendes fast til LEDA's medlemmer og kan desuden – ligesom ældre numre af tidsskriftet – downloades fra LEDA's hjemmeside (www.cst.dk/leda).

Bidrag til næste nyhedsbrev sendes til formanden inden 1. marts 2008.

Dette nummer er redigeret af Inger Schoonderbeek Hansen, Henrik Lorentzen og Liisa Theilgaard.

LEDA er en forening der fungerer som forum for praktisk og videnskabeligt ordbogsarbejde og ledes af en bestyrelse, som frem til næste generalforsamling består af:

Henrik Lorentzen (DSL) (formand), hl@dsl.dk, tlf.: 33 13 84 20-9637

Henrik Hovmark (KUA, Ømålsordbogen) (næstformand), hovmark@hum.ku.dk

Christian Becker-Christensen (Politikens Forlag) (kasserer), cbc@pol.dk

Inger Schoonderbeek Hansen (AU, Jysk Ordbog), jysis@hum.au.dk

Jørgen Nørby Jensen (Dansk Sprognævn), jn.jensen@dsn.dk

Sanni Nimb (DSL, KU, Nordisk Institut), sn@dsl.dk

Liisa Theilgaard (Gyldendal), Liisa_Theilgaard@gyldendal.dk

Kontingent for medlemskab af Foreningen af Leksikografer i Danmark (LEDA) 125,- DKK (kan indbetales på girokonto 1551 139-1968).

Kontingent for medlemskab af Nordisk Forening for Leksikografi (NFL) 180,- DKK (200,- NKR).

Henvendelse vedrørende indmeldelse og adresseændring sker til foreningens kasserer.

Øvrige henvendelser rettes til formanden.

Medlemsmøde

Sproget.dk – indgangen til det danske sprog

ved Ida Elisabeth Mørch og Laurids Kristian Fahl

Københavns Universitet Amager

Onsdag 21. november 2007

Kl. 15.00 i lokale 27.0.09

Sproget.dk er en hjemmeside for dansk sprog skabt i et samarbejde mellem Dansk Sprognævn og Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

Visionen er at sproget.dk skal være det sted på nettet hvor man finder vejledning, oplysning og svar på spørgsmål om det danske sprog og sprogforhold i Danmark. Portalen skal være en hjælp i det daglige arbejde for sprogbrugere af alle slags, og den skal være et søgeredskab af høj kvalitet for alle der bare vil vide mere om sproget.

Vi har prøvet at tage højde for at brugerne anvender forskellige strategier når de skal finde en oplysning.

Hvis man klikker sig frem på sproget.dk, vil man kunne finde de resurser som ikke ligger i eksterne databaser. Det materiale som ligger på selve sproget.dk, er fx *Råd og regler*, dvs. retskrivningsreglerne, ordlister og gennemgange af typiske problemer. For eksempel kan man læse nærmere om antal og placering af bindestreger i *væg til vægtæppe* og *olie-eddike-dressing*. For at teste om man kan bruge oplysningerne selv, kan man løse et antal øvelser om hvert emne.

Under *Sprogtemaer* kan man læse mere om udvalgte emner som *bandeord*, *sms-sprog* og *slang*. Og under sprogetemaet *Hvad er sprog* kan man bl.a. læse om tegnsprog og se videoklip med eksempler på kunstsprog.

De eksterne resurser slår man op i via søgefeltet. Søgefeltet giver opslag i de digitale opslagsværker som de to institutioner råder over, dvs. bl.a. *Retskrivningsordbogen*, *Den Danske Ordbog* og *Ordbog over det danske Sprog*, desuden søges der i udvalgte svar fra Sprognævnet, nogle bokse fra *Håndbog i Nudansk* og i de sider som er skrevet specielt til sproget.dk. Søgeresultaterne er organiseret så man hurtigt kan finde en bestemt type resultat. Hvis man fx søger på "bindestreg", vil man kunne springe ordbogsopslagene over og gå direkte til resultater under *Råd og regler*, det vil fx være en gennemgang af typiske problemer med bindestreger, *Retskrivningsordbogens* bindestregsregler, "Kort og godt om bindestreger" fra *Håndbog i Nudansk* og svar fra Sprognævnet om bindestreger. På længere sigt vil man i den udvidede søgning kunne kombinere søgeord og emnesøgning.

Sproget.dk indeholder også nyheder, linksamling, mulighed for at indsende nye ord og området *Leg og lær*. Trænger man til en pause, kan man under *Leg og lær* besøge *Ord-museet* som fra begyndelsen vil have eksempler på fx gamle *bagerord* og *sømandsord* som ikke længere bruges. Desuden kan man fordrive tiden med små stavetest, øvelser og quizzes – og samtidig blive klogere på sprog.

Idiomækvivalens i hovedet, i virkeligheden og i ordbogen

Af Ken Farø

Hvad vil det sige, at idiommer fra forskellige sprog regnes som “ækvivalente”? Er denne opfattelse ensbetydende med, at idiomerne så også er ækvivalente ude i sprogvirkeligheden? Og hvordan kommer vi derfra og til tosprogsordbøgernes fordringer? Med de – og en mængde andre – spørgsmål, samlet under deloverskriften “idiomækvivalens”, beskæftiger min (tysksprogede) ph.d.-afhandling fra 2006 sig. Jeg er blevet bedt om at give LEDA-Nyts læsere et lille indblik i dens indhold, som fokuserer både på selve metaspørgsmålet og på et stort antal empiriske analyser af problemer med idiomækvivalens i leksikologi, oversættelse og leksikografi.

Problemet

Rundt omkring i forskningslitteraturen og også uden for den finder man umiddelbart trivielle spørgsmål som disse:

- (1) “Hvad hedder ikke kunne se skoven for bare træer på tysk?”
- (2) “*To kill two birds with one stone* svarer til at slå to fluer med et smæk”
- (3) “Er *gå over åen efter vand* og *Eulen nach Athen tragen* virkelig ækvivalente?”

Der har hidtil manglet et teoretiserende og metodisk afklaret fundament for den slags spørgsmål; jeg har i min afhandling forsøgt at komme det et skridt nærmere. Jeg vil her formidle den meget korte og mindre tunge version af historien. Frem for alt vil jeg undgå at komme ind på oversættelsesproblematikken, som også spiller en vigtig rolle i afhandlingen, men den er ikke så relevant her.

Idiommer i snæver forstand

Jeg arbejder med et snævert, positivt defineret idiombegreb i afhandlingen. Det er eksempler som *stikke næsen/sin næse i ngt*; *klappen går ned (for ngn)*; *jn auf den Arm nehmen* (‘snyde ngn’); *jm auf den Schlips treten* (‘fornærme ngn’). Den slags flerordsforbindelser skaber formentlig særlige problemer i tosprogssammenhæng på grund af deres specielle semiotiske forhold (deres “semiotiske dualitet”): De har en prægnant og genkendelig udtryksside, som er åben for fortolkning af betydning, samtidig med at indholdssiden er helt konventionel og kræver modtagers kendskab til konventionen.

Det viste sig da også i løbet af undersøgelsen, at kategorien volder store håndteringsproblemer i anvendte sammenhænge som fx oversættelse og bilingval leksikografi. Ofte er idiomerne nemlig årsag til fejltolkninger, ækvivalenstab og produktion af unaturligt sprog. Orienteringen mod idiomtegnets udtryksside ser ud til at være hovedårsagen: Hvis man har øjnene stift rettet mod sproglige “billeder”, så mister man incitamentet til at se sprogvirkeligheden efter i sømmene, og den er den ultimative domstol for spørgsmål om ækvivalens.

Funktionalisme: Leksikologi, leksikografi og oversættelse

Afhandlingens overordnede teoretiske grundlag er funktionalistisk. Det er det, både hvad angår idiomers funktion, forholdet mellem de discipliner, hvori problemet idiomækvivalens spiller en rolle, og endelig hvad angår den leksikografiske behandling af idiomerne. Funktionalisme betyder, at fænomener skal ses relativt til de aktuelle

sammenhænge, de indgår i. Idiomækvivalens er altså noget forskelligt, alt efter om vi fx taler om ren ordforrådssammenligning af større eller mindre finhed og præcision (granularitet), ordbøger, produktion, reception eller oversættelse. Det idiompar, der regnes som ækvivalent i den ene sammenhæng, er det ikke nødvendigvis i den næste. Idiomækvivalens er altså ingen absolut størrelse.

Det får en række konsekvenser, dels for de enkelte discipliners rigide teoretiske adskillelse, dels med hensyn til håndteringen af idiommer i tosprogsordbogen.

Jeg følger i min afhandling således den fundamentale skelnen mellem leksikologi og leksikografi, som bl.a. Wiegand har argumenteret for. Kontrastiv leksikologi handler om sammenligning af forskellige sprogs ordforråd med hensyn til *alle* tænkelige aspekter. Leksikografi, derimod, handler, hvis man fx følger Aarhuskolen, om at opfylde en defineret brugergruppes opslagsbehov ud fra en række planlagte leksikografiske funktioner. Det er en rent teoretisk skelnen, ikke en praktisk. Men den har alligevel praktiske konsekvenser, for den synes at være nyttig for udviklingen af nye leksikografiske produkter.

Kontrastivt-leksikologiske analyser

I min afhandling har jeg gennemført korpusanalyser af et stort antal hypotetiske idiompar (HIP'er) med hensyn til forskellige ækvivalensaspekter. Et HIP er et L1- og et L2-idiom, som er under "mistanke" for ækvivalens, men som (formentlig) ikke er blevet undersøgt empirisk endnu. Mistanken kan skyldes, at nogen har omtalt dem som ækvivalente, at de optræder i en bilingval ordbog, eller at man har fundet dem i en konkret tekstoversættelse. Den kan også være begrundet i udtryksmæssig lighed (konvergens), fx på det ikonografiske (billedlige) plan, eller i den syntaktiske struktur. Man kan undersøge idiomækvivalens ud fra et stort antal forskellige ækvivalensaspekter, fx semantik, pragmatik, syntaks eller diakroni. Her er et par eksempler:

(1) *Semantik*: Et idiompar, der er næsten fuldstændig konvergent på udtrykssiden, er *være ude i tovene* vs. *in den Seilen hängen*. I begge tilfælde er det selvfølgelig boksesporten, som er det motiviske ophav, men skinnet bedrager. For som en korpusanalyse viser, betyder de noget forskelligt:

Hun er ulykkelig, anorektisk og menneskesky. Da hun **er helt ude i tovene**, får Philibert hende installeret i den store lejlighed, hvor han og Franck forsøger at få noget mad i hende

schaute doch mal, wie die Schüler [...] früh morgens **in den Seilen hängen**. Teilweise fahren sie vorher noch [...] mit Bahn [...] an, d.h. sie stehen vor 6 auf ("se dog engang, hvordan eleverne hænger i tovene. Nogle af dem kører endda med tog i skole, dvs. de står op før 6")

Hvor det danske idiom som bekendt denoterer psykisk ustabilitet, betegner det tyske overraskende fysisk træthed.

(2) *Temporalitet*: Idiomet *der [LØBE]¹ meget vand i åen/stranden* ser ud til at have en tysk ækvivalent i *[LAUFEN] viel Wasser den Rhein/... hinunter/...* Men nærmere korpusstudier afslører, at hvor dansk foretrækker at have taletidspunktet før betragtnings tidspunktet, som i:

¹ Verbet står i infinitiv for at undgå på forhånd at fastlægge tempus.

Der er **løbet meget vand i åen**, siden dengang jazzmusikere havde mulighed for at spille sammen dagligt

så er præferencen i tysk at have betragtnings Tidspunktet *efter* taletidspunktet. Det ser man i et eksempel som:

Bis die Solartechnik allerdings im eher sonnenarmen Deutschland mit anderen Verfahren der Stromgewinnung konkurrieren kann, wird noch **viel Wasser den Rhein hinunter fließen** („Før solcelleteknologien vil kunne konkurrere med andre måder at udvinde strøm på i det ret solfattede Tyskland, vil der være flydt meget vand gennem Rhinen“)

Forskellen er altså ikke direkte en tempus-, men derimod en temporalitetsforskel.

(3) *Syntaks*: Som allerede Anna Braasch og Frede Boje for over 15 år siden var inde på i deres bidrag til Nordiske Studier i Leksikografi 1, er der mod forventning en forskel i brugen af *skyde ngn ngt i skoene* og *jm etw in die Schuhe schieben*. Det bekræftede mine korpusundersøgelser, der viste et om ikke fuldstændigt fravær af *dass*-ledsætninger som objekt for det tyske idiom, så dog en meget stærk modvilje mod dem, hvor det danske idiom nærmest har *at*-ledsætninger som sit prototypiske objekt:

vi fik **skudt i skoene**, at vi var dovne

Til gengæld har det tyske idiom den særegenhed, at man her bl.a. kan have *die Schuld* som objekt. På dansk er det tilsvarende objekt *skylden* en stærkt afvigende kombination, selv om heller ikke den er 100% udelukket.

Nogle vil nok sige, at det i ovenstående eksempler alligevel er “samme” idiom, og at der er tale om små ubetydelige forskelle. Det første er jeg til dels enig i, men ikke i det næste udsagn. For den kontrastive lingvistik er der for så vidt intet, der er for subtilt; man kan anlægge den granularitet i analysen, man vil. Med ordbøger forholder det sig anderledes; her er det op til leksikografen at udstikke sin algoritme med udgangspunkt i brugerens (formodede) behov.

Leksikografiske normækvivalenter

Undersøger man markedets sprogsordbøger med tysk, så viser der sig en interessant tendens. Idiompar, som ifølge korpusundersøgelser har den ene eller den anden afvigelse med hensyn til et bestemt ækvivalensaspekt – fx er *have bukserne på* næsten altid kløvet, det er *die Hosen anhaben* ikke –, behandles rigtig mange steder som uproblematisk ækvivalenter.

Der findes både *absolutte* normækvivalenter:

lægge ngt på hylden – etw an den Nagel hängen (15 af 15 ordbøger), *hoppe på limpinden – auf den Leim gehen* (12 af 12) og *aus der Hüfte schießen – skyde fra hoften* (5 af 5)

og *relative* normækvivalenter:

jokke i spinaten – ins Fettnäpfchen treten (92%), *skyde ngn ngt i skoene – jm etw in die Schuhe schieben* (91%), *få blod på tanden – Blut lecken* (91%), *bide i græsset – ins Gras beißen* (90%), *jn an der Nase herumführen – tage ngn ved næsen* (86%), *have bukserne på – die Hosen anhaben* (86%), *tage bladet fra munden – kein Blatt vor den Mund nehmen* (67%), *holde ørerne stive – die Ohren steif halten* (65%)

Normækvivalenter er et udtryk for det psykologiske fænomen, jeg har kaldt “idiom-ækvivalens i hovedet”, og som skyldes et kraftigt fokus på udtryksside og ikonografi (billedlighed). Men sprogvirkeligheden ser altså noget mere mudret ud.

Idiomatik og leksikografiske funktioner

Standardforestillingen om den leksikografiske håndtering af idiomer i tosprogsordbøger er, at der skal findes “lignende” idiomer i målsproget. Mine leksikologiske undersøgelser har vist, at det tit giver en falsk sikkerhed, fordi udtrykskonvergente idiomer ikke nødvendigvis er brugsækvivalente idiomer.

Men en helt anden ting er, at det er en unødvendig selvpålagt begrænsning kun at lede efter “lignende” idiomer. Det afgørende er, at den information, ordbogen giver sin bruger, løser den eller de funktioner, brugeren (måske) er blevet stillet i udsigt. Og det kan gøres på mange måder, ikke bare ved hjælp af en idiomatisk ækvivalent – som måske heller ikke eksisterer. Eksempler, parafraser, metasprog og enkeltordsækvivalenter er andre muligheder.

Tager vi fx eksemplet med *skyde ngn ngt i skoene*, så er der ikke noget i vejen for at tage udgangspunkt i den partielle ækvivalensrelation, der trods alt er, så længe man ikke blindt postulerer ækvivalens over for brugeren. Det gør mange ordbøger, og dermed skaber de i nogen grad pseudoækvivalens. Her er det metasprogets opgave at sikre den leksikografiske ækvivalens, som ikke er hjemlet leksikologisk. Det kan fx gøres på følgende måde:

skyde ngn ngt i skoene – jm etw in die Schuhe schieben (NB ...*in die Schuhe schieben, dass...* er sj.),

idet den danske bruger næppe har det store behov for at kende den tyske *Schuld-særegen*hed til produktionsformål.

Hvis det handler om at give brugeren en ide om, hvad et L2-idiom betyder (receptionsfunktionen), er en betydningsparafrase i princippet nok – som i dette autentiske eksempel:

Haare auf den Zähnen haben (om kvinder) være barsk, stridbar og rethaverisk

Langenscheidts *have ben i næsen* er godt nok psykologisk forståelig på grund af en parallel komposition, men den hjælper ikke brugeren, for de to idiomer betegner hhv. en negativ og en positiv karakter.

Det afgørende er altså, at brugeren får løst sit opslagsproblem, ikke at leksikografen morer sig med at finde “lignende” idiomer i L2. For lighed i udtryk er ikke nødvendigvis lig med lighed i brug.

Konklusioner

Spørgsmålet om idiomækvivalens er ualmindelig kompliceret, fordi idiomer er leksikalsk komplekse og binder faste forestillinger til sig. Det bliver kun mere komplekst af at blive sat ind i en tosprogsleksikografisk sammenhæng, fordi det ikke er givet på forhånd, hvordan de “leksikologiske kendsgerninger” skal håndteres i en bilingval ordbog. Jeg har påvist en forståelig, men i praksis ofte uholdbar idiomhåndtering i bilingvale ordbøger med dansk og tysk, som synes at bunde i en billed- og konstruktionsorienteret tilgang til idiomerne. I stedet for kunne man fokusere mere på, hvad sprogbrugen rent faktisk giver belæg for at sige om idiomernes ækvivalens. I hvert fald hvis man er interesseret i kommunikative forhold og ikke i meta-aspekter som fraseologisk komposition og ikonografi. Det kan sagtens være interessant, men det er næppe det sigte, en default-bruger har og forventer er ordbogens.

En solid empirisk-leksikologisk idiombeskrivelse er ressourcekrævende, men den giver ofte overraskende – og desværre også indimellem besværlige – svar. Hvordan de fundne svar skal omsættes i den konkrete ordbog, er lige så meget et funktionelt spørgsmål, som det er vanskeligt at finde perfekte løsninger. Perfektionen består i at ramme den påtænkte brugergruppes behov for fx at forstå eller måske selv at bruge et L2-idiom. Og den opgave kan altså løses på utallige måder.

Skoleordbog Tysk – netversionen

Af Carsten Hansen

I denne artikel vil jeg i en kritisk sammenligning med den trykte version af Skoleordbog Tysk præsentere netversionen. Målestokken er de muligheder man i dag kan forbinde med en elektronisk ordbog. Man kan også læse om den trykte version på Alineas hjemmeside. Artiklen bygger på et oplæg med samme titel på medlemsmødet i Leda den 19. september 2007. Oplægget startede med den noget provokerende påstand: *Dansk leksikografis fremmeste opgave er ikke at vinde nye erkendelser men at praktisere de allerede vundne!*

Ordbogens historie

Skoleordbog Tysk udkom i den trykte version i 2006 på forlaget Alinea som afløser for forlagets gamle tyskordbog der var identisk med *Gjellerup Tysk/Dansk – Dansk/Tysk Ordbog* udgivet i 1971 på forlaget Gjellerup. Der var altså tale om 35 slidsomme år uden anden form for opdatering end nyt forlagsnavn, ny titel, nyt ISBN og nyt forord.

J

- j** J (das).
ja *subst.* Ja (das), Jawort (das); *interj.* ja; ~ så ach so; ~ *naturligvis* aber natürlich.
jade Jade (der).
jag "Eile (die), Jagen (das); "(smerte) Stich (der); ~e jagen; **det** ~er ikke es hat keine Eile; ~e af sted dahin-flitzen; ~e på flugt in die Flucht schlagen"; ~er Jäger (der); ~t Jagd (die); gå på ~t auf die Jagd gehen"; han er på ~t er ist auf der Jagd; (fig.) at være på ~t efter noget auf der Suche nach etwas sein".
jagtbytte Jagdbeute (die); ~gevær Jagdgewehr (das); ~hund Jagdhund (der); ~lov Jagdgesetz (das); **de** evige ~marker die ewigen Jagdgründe; ~taske Jagdtasche (die).
jakke Jackett (das), Jucke (die); ~sæt Anzug (der).
jalouisi Eifersucht (die), Jalousie (die); ~x eifersüchtig, jaloux.
jammer Jammer (der), Elend (das); ~merdal Jammertal (das); ~merlig jämmerlich, erbärmlich; ~re jam-mern (over über +A).
januar Januar (der); i ~ im Januar; i begyndelsen/midten/slutningen af ~ Anfang/Mitte/Ende Januar.
Japan Japan (das); ~er Japaner (der), Japanerin (die); ~sk japanisch.
jappe oberflächlich sprechen* *ila/o*; oberflächlich arbeiten.
jargon Jargon (der).
javel jawohl; (*milit.*) zu Befehl.
jazz Jazz (der); ~band Jazzband (die), Jazzkapelle (die).
jeep Jeep (der).
jeg *subst.* Ich (das); *pron.* ich.
jer ihr, euch, euer, euch; **det** er ~ ihr seid es; ~es euer, (i breve) Euer.
jern Eisen (das); han er et ~ er ist ein Kerl; ~alder Eisenzeit (die).
jern/bane Eisenbahn (die); **rejse** med ~bane mit der Bahn fahren"; ~banelinie Eisenbahnstrecke (die); ~baneskinne Eisenbahnschiene (die); ~banevogn Eisenbahnwagen (der).
jern/beton Eisenbeton (der); ~lænke eiserne Kette (die); ~malm Eisenerz; ~tråd Eisendraht (der).
jet/fly Düsenflugzeug (das); ~jager Düsenjager (der).
jo "(svar på nægtelse) doch; "(javel) ja (fx ja, das werde ich tun); "je (fx je mehr ...); han var ~ en gammel mand er war ja ein alter Mann.
job Arbeit (die), Stellung (die), Job (der).
jod Jod (das).
jogge joggen; ~ging Jogging (das); ~gingdragt Jogginganzug (der).
joker Joker (der).
jolle Jolle (die); Beiboot (das).
jomfru Jungfer (die), Jungfrau (die); **gammel**~ alte Jungfer; ~elig jungfräulich; ~nalsk altjungferlich; ~rejse Jungfernfahrt (die).
jonglere jonglieren; ~lør Jongleur (der).
jord "(materialet, jordkloden) Erde (die); "(overfladen) Erdboden (der); "(jordbund) Boden (der); "(jordområde) Aker (der), Land (das); et hus med noget ~ ein Haus mit etwas Land; nyheden gik ~en rundt die Nachricht lief um den Erdball.
jord/besidder Landbesitzer (der); ~bund Boden (der); ~bær Erdbeere (die); ~ejendom Grundbesitz (der).
jordemoder Hebamme (die).
jord/høj Erdhøj (der); ~isk irdisch; ~klode Erdball (der); ~klump Erdscholle (die); ~nød ErnduB (die); ~skred Erdrutsch (der); ~skælv jordskælv (der); ~slået stockfleckig; muffig; ~vold Erdvold (der); ~værdi Bodenwert (der).
journal Tagebuch (das); ~ist Journalist (der); ~istik Journalistik (die).
jovial jovial, heiter; ~itet Jovialität (die), Heiterkeit (die).
jubel Jubel (der); ~rål Jubelruf (der).
jubilar Jubilar (der); ~lere jubilie-ren; ~læum Jubelfeier (die), Jubi-

301

Figur 1

Som det fremgår af Figur 1, her afbildet fra den fotografiske og identiske relancering af ordbogen på Gjellerup & Gad i 1992, var det med god leksikografisk og pædagogisk grund at Gjellerup og Gads arvtager, Forlaget Alinea, tog imod tilbuddet fra Lexitext om at udarbejde en ny skoleordbog som afløser på det fast forankrede marked i folkeskolen. Man bemærker i Figur 1 det svært tilgængelige skriftbillede med det komplicerede leksikografiske kodesprog i form af tilder, besynderlige umotiverede tildesuffikser som fx *~x* til *jalou|*, *~lere* til *jubi|* og *~st* til *juri|* samt hemmelighedsfulde bøjningsmønstre som fx *i/a/o* (*sprechen*) ved *jappe*. Det vrimler med parenteser, og betydningsvarianter er uoverskueligt indlejrede. Generelt i ordbogen var der mange utidssvarende og målgruppefjerne lemmata og betydningsvarianter.

Konceptet

Skoleordbog Tysk er en begynderordbog udviklet som støtte til undervisningen på 7. og 8. klassetrin i folkeskolen. Ordforrådet i *den alfabetiske del* er udvalgt så det emnemæssigt matcher elevernes horisont og kommunikationen i klasseværelset – der er således taget højde for emner og ordforråd i alle gængse tysksystemer. *Den emneorienterede del* består af 13 centrale områder der understøtter mere spontan sprogproduktion på tysk:

1. Computer	8. Mad og drikke
2. Eventyr, skræk og fantasi	9. Misbrug og stimulanser
3. Familie og familieliv	10. Musik
4. Ferie	11. Science fiction
5. Højtider og mærkedage	12. Skole og skoleliv
6. Kriminalitet	13. Sport
7. Kærlighed og venskab	

Skoleordbog Tysk er såvel i indhold som i den luftige kode-minimerede præsentation opbygget så eleven ikke skulle være i tvivl om hvad ordene betyder, og hvordan de skal bruges. Som illustration er der her gengivet et opslag i den dansk-tyske del (Figur 2). Ordbogens megastruktur vises i Figur 3. Målet er at medvirke til at give den danske folkeskoleelev i den tidlige pubertet tillid til at det faktisk *kan* lade sig gøre at sige noget på tysk i tysktimen, at det faktisk *nytter* at slå op i en ordbog, og at en tyskordbog *kan* handle om ens egne interesser: *Darf ich dich küssen?* I Figur 4 og 5 er gengivet emnet *Kærlighed* fra overemne nr. 7 *Kærlighed og venskab*.

		rime	r
2. (fuld af revner) rissig			
revolution subst.		ridebukser subst.	
Revolution f. -, -en		Reithose f. -, -n	
revolutionær adj.		ridehest subst.	
revolutionär		Reitpferd n. -(e)s, -e	
revolver subst.		ridehjel subst.	
Revolver m. -s, -		Reithelm m. -(e)s, -e	
revy subst.		ridelejr subst.	
Revue f. -, -n		Reitlager n. -s, -	
Rhinen proprium		ridepisk subst.	
der Rhein m. -s		Reitpeitsche f. -, -n	
ri verbum		ridesti subst.	
heften		Reitweg m. -(e)s, -e	
ribbe subst.		ridetur subst.	
(gymnastik)		Ausritt m. -(e)s, -e	
Sprossenwand f. -,		ridning subst.	
Sprossenwände		1. Reiten n. -s	
han hang i ribberne er		2. gå til ridning	
hing an der		Reitunterricht nehmen*	
Sprossenwand		rids subst.	
ribbe verbum		(skitse) Abriss m. -es, -e	
(udplyndre)		ridse subst.	
'ausplündern		(flænge) Ritz m. -es, -e	
hvem har ribbet		ridse verbum	
køleskabet? wer hat		1. (snitte) ritzen	
den Kühltank		han har ridset sit navn	
'ausgeplündert?		i træet er hat seinen	
ribben subst.		Namen in den Baum	
Rippe f. -, -n		geritzt	
ribs subst.		2. (skramme)	
rote Johannisbeere		ver'schrammen	
f. -, -n		han har ridset bilen er	
ridder subst.		hat das Auto	
Ritter m. -s, -		verschrammt	
ride verbum		ridset adj.	
1. reiten*		verschrammt	
de kom ridende		ridt subst.	
gennem skoven sie		Ritt m. -(e)s, -e	
kamen durch den Wald		riffel subst.	
geritten		Gewehr n. -(e)s, -e	
2. ride en tur		riffel adj.	
spa'zierenreiten*		geriffelt	
ridebane subst.		rift subst.	
Reitbahn f. -, -n		1. Riss m. -es, -e	
ridebanespringning		2. (i huden) Schramme	
subst.		f. -, -n	
Springreiten n. -s			
		3. der er rift om	
		billetterne til	
		koncerten man reißt	
		sich um die Karten für	
		das Konzert	
		rig adj.	
		reich	
		rigdom subst.	
		Reichtum m. -s,	
		Reichtümer	
		rige subst.	
		Reich n. -(e)s, -e	
		rigelig adj.	
		reichlich	
		vi har rigeligt med	
		plads wir haben	
		reichlich Platz	
		rigsdansk subst.	
		Hochdänisch n. -	
		rigsdansk adj.	
		hochdänisch	
		rigsvåben subst.	
		Reichswappen n. -s, -	
		rigtig adj.	
		1. richtig	
		det rigtige svar die	
		richtige Antwort	
		2. (sand, ægte) wahr	
		han er en rigtig ven er	
		ist ein wahrer Freund	
		3. være rigtigt (passe,	
		være sandt) stimmen	
		det er da vel ikke	
		rigtigt das stimmt doch	
		wohl nicht	
		rille subst.	
		Rille f. -, -n	
		rim subst.	
		1. (frost) Reif m. -(e)s	
		2. (vers) Reim	
		m. -(e)s, -e	
		rime verbum	
		sich reimen	
		Tuch rimer på Buch	
		Tuch reimt sich auf	
		Buch	

859

Figur 2

Indhold

Hvordan du bruger ordbogen	5
Ordbogens grammatiske betegnelser	8

Tysk-dansk	9
Dansk-tysk	593
Emneordlister	1011
De tyske delstater	1046
Vigtige tyske forkortelser	1046
Talord	1048
Ugedage og måneder	1049
Uregelmæssige tyske adjektiver	1050
Uregelmæssige tyske verber	1051

Figur 3

bøde - Geldstrafe	kendelse - Urteil
den elektriske stol - der elektrische Stuhl	komme i fængsel - ins Gefängnis gehen*
den kriminelle lavalder - Strafmündigkeitsalter	løslade - ent'lassen*
dommer - Richter	melde til politiet - bei der Polizei 'anzeigen
dødsstraf - Todesstrafe	prøveløslade - auf Bewährung entlassen*
fange - Häftling	retssag - Prozess
forsvarer - Verteidiger	straf - Strafe
fængsel - Gefängnis	straffeattest - polizeiliches Führungszeugnis
fængsel på livstid - lebenslänglich	ungdomsfængsel - Jugendstrafanstalt
fængselscelle - Gefängniszelle	
kaution - Sicherheit	
henrette - 'hinrichten	

Våben - Waffen

bombe - Bombe	maskinpistol - Maschinenpistole
gevær - Gewehr	pistol - Pistole
kniv - Messer	revolver - Revolver
maskingevær - Maschinengewehr	

1024

Kærlighed og venskab - Liebe und Freundschaft

Kærlighed - Liebe

bo sammen - zu'sammenleben	flette fingre - Händchen halten*
bryllup - Hochzeit	flirt - Flirt
danse - tanzen	flirte - flirten
date - Date	flytte fra hinanden - ausein'anderziehen*
den eneste ene - der einzige	flytte sammen - zu'sammenziehen*
den store kærlighed - die große Liebe	forelskelse - Verliebtheit
dreng - Junge	forelske sig - sich verlieben
drikke - trinken*	forelsket - verliebt
elske - lieben	forhold - Beziehung
fest - Fest	forlove sig - sich verloben
feste - feiern	forlovelse - Verlobung
finde en anden - eine(n) andere(n)	forlovet - verlobt
finden*	

Figur 4

fræk - frech	kramme - um'armen
følelse - Gefühl	kys - Kuss
genert - verlegen	kysse - küssen
gift - verheiratet	kæreste - Freund
gifte sig - heiraten	kæreste - Freundin
give én et knus - jemanden um'armen	kærestebrev - Liebesbrief
give én et sugemærke - jemandem einen Knutschfleck machen*	kærestepar - Liebespaar
gå fra hinanden - sich trennen	kærestesorg - Liebeskummer
gå i seng med hinanden - miteinander schlafen*	med hinanden - miteinander
gå til dans sammen - zusammen Tanzunterricht nehmen*	mit livs kærlighed - die Liebe meines Lebens
gå tur - spa'zierengehen*	parforhold - Zweierbeziehung
gå ud sammen - zusammen 'ausgehen*	pige - Mädchen
have sommerfugle i maven - ein Kribbeln im Bauch haben*	pinlig - peinlich
hjerte - Herz	ring - Ring
holde hinanden i hånden - Händchen halten*	sammen - zusammen
jaloux - eifersüchtig	skamme sig - sich schämen
kigge dybt i øjnene - tief in die Augen schauen	skilles - sich trennen
knus - Um'armung	slå op - 'schlussmachen
knust hjerte - gebrochenes Herz	sove hos én - bei jemandem über'nachten
komme sammen - zusammen gehen*	sugemærke - Knutschfleck
kram - Um'armung	svigte - verlassen*
	tilbageholdende - zurückhaltend
	udfordrende - herausfordernd
	utro - untreu
	vise følelser - Gefühle zeigen
	være varm på én - scharf auf jemanden sein*

Mobiltelefon - Handy

besked - Nachricht	optaget - besetzt
lægge en besked - eine Nachricht hinter'lassen*	ringe op - 'anrufen*
lægge på - 'auflegen	ringe til - 'anrufen*
mms - MMS	sende mms - mimsen
modtage mms - eine MMS bekommen*	sende sms - simsens
modtage sms - eine SMS bekommen*	skrive sms - simsens
oplader - Ladegerät	sms - SMS
	sms-besked - SMS
	tale i telefon - telefonieren
	taletidskort - Sprechzeitkarte

Figur 5

Værkstedberetning

I halvfemserne talte man i leksikografiske kredse meget om genbrug af leksikografiske data. På Gads Forlag blev eksempelvis WordPerfect-filerne til Gads lille tyske rejseordbog parset, databaseficeret og forsynet med en redigerings- og en genereringsapplikation, rapportgeneratoren. Fordelene var på såvel redigeringsiden som på genereringsiden som bekendt talrige, her skal blot nævnes udarbejdelse og konsistentstjek af et stort spektrum af kategorier: ordfelter, emnefelter, morfologi. Den faglige og æstetiske fascination hos denne artikels forfatter er der stadig hver gang han i det redaktionelle arbejde genererer filtersøgning på alle landeproper eller feminine substantiver uden pluralis. *So ein Ding* skulle der også etableres til udarbejdelse af den nye ordbog.

Ud fra forestillingen om at Gjellerupordbogen indeholdt en række genbrugelige data blev de to ordbøger – tysk-dansk og dansk-tysk – parset, databaseficeret og forsynet med en redigerings- og genereringsapplikation. Redigeringsfasen kunne gå i gang.

Lemnaudvalget blev traditionen tro redigeret med kraftig skelen til feltets øvrige små tyskordbøger for danskere og til nyere tysk-tyske multilaterale lærerordbøger. Nyt var at ordforråd og emner i de gængse danske tysksystemer i folkeskolen blev konsulteret – til dels automatisk da flere af dem hører under Alinea, hvilket gav adgang til dem i elektronisk form. Det afgørende nye i Skoleordbog Tysk var imidlertid at ordforrådet – især i emneordlisterne – fik konsulentbistand af erfarne praktiserende tysklærere i folkeskolen: Hvad snakkes der om i tysktimerne? Endelig var et de mest gængse redigeringsprincipper naturligvis også i spil, nemlig redaktørernes introspektion.

I databasen blev der naturligvis angivet de oplysningstyper der eksplicit skulle markeres i den trykte version: lemma, ordklasse, bøjningsoplysninger, betydningsspecifikation, ækvivalent(er), kommentar, eksempel. Men herudover blev en eventuel repræsentation i en af emneordlisterne markeret så emneordlisterne i redaktionsfasen altid kunne genereres automatisk ud fra artiklerne i basen. Desuden blev der i udstrakt grad markeret tilhørsforhold til et ord- eller emnefelt.

Generelle muligheder i en elektronisk ordbog

På baggrund af Svenséns *Handbok i lexikografi*, Lorentzen & Trap-Jensens *ordnet.dk – et nyt opslagsværk på internettet* og denne artikels forfatter kan man opregne følgende generelle muligheder (mindst) i en elektronisk ordbog.

Større lagringskapacitet:

- minus tilde
- minus orddeling
- minus forkortelser
- plus kilder (ikke relevant for den typiske tosprogsordbog)
- udfoldet morfologi (meget relevant i en produktiv tyskordbog)
- flere eksempler
- ...

Ikke-sekventiel lagring:

- fuldtekstsøgning (fx *Politikens Nudansk Ordbog med etymologi* 'stald' der resulterer i ni artikler hvor strengen 'stald' indgår: *bås, grebning, høloft, muge, opstalde, stald, strø, strøelse, stænge, svinesti*)
- kategorisøgning, såvel morfologiske, syntaktiske som semantiske (fx stærke verber, uregelmæssige adjektiver, forkortelser, lukkede ordklasser, mængdetal,

divalente verber, farveadjektiver, lande, EU-medlemslande, klokkeslæt, retningsadverbier, køkkenrelaterede lemmata)

- ...

Linking:

- intern linking i artikeldelen og linking fra artikeldelen til andre dele af ordbogen (se senere)
- ekstern linking til andre opslagsværker, korpora og portaler
- ...

Præsentation:

- Henvisningsartikler vises parallelt (fx '*fuhr*' præet af *fahren* sammen med *fahren*) eller konstruktionen *løbe panden mod muren* hvor der i den elektroniske ordbog kan linkes fra og til alle betydningsbærende ord)
- brugerdefineret præsentation
- ...

Ovenstående opregning er som nævnt ikke udtømmende men udgør blot de mest oplagte muligheder.

Præsentation af netversionen af Skoleordbog Tysk

Alinea tilbyder en netbaseret undervisningsportal til danske skoler kaldet Alineas Elevunivers. Alle skoler har fået en generel digital signatur, Uni-login, som – eventuelt mod betaling – giver skolens elever adgang til forskellige tjenester, og altså også til Alineas Elevunivers. Man kan også uden den digitale signatur få begrænset appetitvækkende adgang til elevuniverset (jf. referencelisten). Universet er ordnet efter fag, og der findes således også et delunivers for tysk hvor Alineas materialer til tyskundervisningen kan frekventeres. Alle de niveauspecifikke tyskuniverser har direkte linkmulighed til netversionen af Skoleordbog Tysk. Forfatterne til den trykte version har ikke været involveret i design og implementering af netversionen. Det er sket i samarbejde mellem Alineas it-redaktion og softwarefirmaet Progresso.

Skærbilledet er i venstre side fast og identisk med indholdsfortegnelsen i den trykte version gengivet ovenfor. Indholdsfortegnelsen fungerer som tastemenu, og man således klikke de forskellige makrostrukturelle elementer frem til visning. For opslagsdelens vedkommende består resten af skærbilledet af to resultatruder: Den venstre viser de lemmata der har identisk initialstreng med den indtastede søgestreng. Fx resulterer en søgning på 'pølse' i *pølse*, *pølsebrød* og *pølsevogn*, en søgning på 'bænk' resulterer i *bænk* og *bænkevarmer* og 'bæ' i *bæger*, *bæk*, *bækken* m.fl. Den højre resultatrude viser søgestrengen hvis den findes som lemma. Eksempelvis vises *pølse* og *bænk* men ikke *bæ*.

Ordbogen er forsynet med en teknisk hjælpefacilitet, den såkaldte *Søgeassistent*. Den giver mulighed for at gå direkte til ordbogen uden om elevuniverset og uden først at skulle åbne ordbogen.

Sammenstiller man nu faciliteterne i netversionen af denne ordbog til begyndere i tyskundervisningen med de tidligere opregnede generelle muligheder i en elektronisk ordbog, ser resultatet således ud:

- Der kan ikke søges ved hjælp af regulære udtryk
- Der savnes en lemmatiseringsapplikation så der kan søges på *types* og ikke blot på *tokens*. Fx lades nybegynderen i tysk i stikken når han på tysk vil sige *jeg elsker dig*, slår 'elsker' op, som eneste resultat får substantivet 'Geliebter' og danner den tyske sætning **ich geliebte dich*
- Man kunne have ønsket sig en *sounds like*- og en *spells like*-funktion
- Der kan ikke foretages kategoribaseret søgning
- Der kan ikke foretages generel strengbaseret søgning – kun initialsøgning på lemma
- Der er ikke løbende intern linking til andre dele af ordbogen. Fx til diverse lister over adjektiver, verber mv. Linking er kun mulig via tastemenuens makroelementer.
- Der er ikke løbende linking til eksterne elementer som for eksempel et arrangeret og redigeret lærerkorpus eller en tysk-tysk lærerordbog
- Man kunne have forestillet sig en udnyttelse af databasens emneordsklassifikation så brugeren kunne ledes fra emneord til alfabetisk artikel, og omvendt
- Der er ikke implementeret en morfologiapplikation. Fx kunne alle *-markeringer af stærke verber have været forbundet med udfoldede konjugationsmønstre og linket til såvel ordbogsinterne som eksterne eksempler. Også regelmæssige verber burde brugerdefineret have kunnet udfoldes i denne begynderordbog.

Konklusion

Netversionen af Skoleordbog Tysk er en kvalitativ og kvantitativ 1:1-digitalisering af den trykte version. Man kan selvfølgelig ikke klandre den for at den ikke i højere grad er onomasiologisk orienteret – den kritik må i givet fald rettes mod selve databaseorganiseringen og den trykte version. Men man kunne forvente at den leksikografiske og sprogteknologiske viden vi har i dag, var blevet frugtbargjort. Det betyder naturligvis ikke – i forhold til oplæggets indledende provokerende påstand – at det ikke er vigtigt at vinde nye erkendelser. Blot synes det leksikografisk-demokratisk rimeligt at tyskeleverne i folkeskolen får del i de sidste 20 års vundne viden inden for feltet.

Referencer

Alineas Elevunivers www.elevunivers.dk

Alineas hjemmeside www.alinea.dk

Gjellerup Tysk/Dansk – Dansk/Tysk Ordbog Gjellerup 1971

Lorentzen, Henrik & Lars Trap-Jensen: "ordnet-dk – et nyt sprogligt opslagsværk på internettet" i: Lorentzen, Henrik & Lars Trap-Jensen (red.): *Nordiske Studier i Leksikografi* 8. København 2006

Politikens Nudansk Ordbog med etymologi cd-rom-versionen. 3. udg. Politiken 2005

Skoleordbog Tysk Alinea 2006. Trykt version

Skoleordbog Tysk Alinea 2007. Netversion

Svensén, Bo: *Handbok i lexikografi*. 2. udg. Norstedts 2004

En nordistpessimist drager nordpå

Af Lotte Follin

Det startede længe før. Vi sad ved frokostbordet. "NFL bliver på Island næste gang," annoncerede Chefen. Jeg trådte straks i karakter som Afdelingens Sure Teenager: "Åh nej!! Hvad har jeg gjort? HVORFOR skal vi partout rejse ud hvor kragerne vender og fryse vores bærbare i laser?" Den Søde Kollega sagde "Kom nu, det bliver en oplevelse; der skulle være så smukt på Island." Den Unge Kollega sagde "Hold op! Det bliver da sjovt!" Chefen sagde "Du kan også bare blive hjemme." Nå ja, godt ord igen. Sådan var det jo heller ikke ment.

Kun let vranten anløb jeg Akureyri tirsdag d. 22. maj efter en smuk indflyvning gennem fjorden hvor jeg var overbevist om at vi skulle lande på vandet, indtil landingsbanen på magisk vis manifesterede sig under hjulene. Ingen sandhedselskende person kunne kalde det varmt, men solen tittede frem og afslørede os i en ret appetitlig skålformet dal, og jeg begyndte at se lidt lysere på mit besøg i det nordlige.

Det er som bekendt umuligt at forblive i godt humør hvis man går sukkerkold, så vi var nogle stykker der skyndte os ud at spise inden aftenens åbningsreception. Vi fik et fint måltid, men regningen bragte minder frem om ferier i Italien i lirens dage – utroligt at laks med kartofler kan give anledning til SÅ mange nuller. "Firmaet betaler," tænkte jeg tilfreds og gik tilbage til reception og glædeligt gensyn med mine nordiske kolleger.

Næste dag startede programmet efter hyleskæg mimet komik. Endnu et point til Island måtte jeg modstræbende tildele, helt humorforladte var de åbenbart ikke. Derefter gik dagen slag i slag med det faglige program, og det var som altid interessant at snuse til hvad andre laver. Det er sjovt at høre fra dem der laver noget der ligner ens eget, og få udvidet sin horisont af dem der laver noget helt anderledes, og jeg vil gerne tænke positivt om hvor bredt leksikografi kan defineres og bruges, men ... jeg savnede nu alligevel noget faglig stringens og kvalitet. Kunne det ikke være godt at udvælge nogle emner man gerne ville udforske, og definere sessionerne derefter så hver konference fik sine eksplicite fokusområder? Og måske indføre *peer review* for at sikre kvaliteten? Man kunne så måske opnå en synergi af bidrag af høj kvalitet og bidragydere der kunne stille kvalificerede spørgsmål til hinanden? Jeg lever i håbet og betragter i mellemtiden NFL-konferencerne som et socialt, snarere end et fagligt, højdepunkt i mit leksikografiske landskab.

Næste dag var der ekskursion i autentisk islandsk vejrlig og tilrådet fornuftigt tøj. Mit medbragte fornuftige tøj var ingenlunde fornuftigt nok, så med hjælp fra NFL's altid servicemindede, nu afgangede, formand fik jeg indkøbt islandsk fleece for ca. en fantasillion. Jeg har meget svært ved at sige noget pænt om det islandske klima, men jeg tager sørme hatten af for islændingenenes evne til at leve i det: De kan noget med fleece. Jeg har i hvert fald aldrig ejet et stykke letvægtstøj der på én gang var vandtæt, vindtæt og varmt – tre v'er som Island bibringer én en fornyet påskønnelse af.

Turens første stop var en nedlagt sildefabrik. "Det var dog en spændende, karakteristisk lugt!" sagde Den Unge Kollega, "hvad kan det mon være?" "Fisk!!" svarede vi andre, chokerede over ungdommens beskyttede eksistens. Det kan godt være at jeg ikke blev sendt ud at tjene som niårig, men jeg ved i det mindste hvordan gammel fisk lugter: ikke godt. Arrangørerne forsøgte at bestikke os med sukker hos Kaffe-Lisa, og det er muligt at det virker på små børn, men for mit eget vedkommende skal der mere til at løfte mit humør efter rusten sildefabrik, og det var med bange anelser jeg imødeså resten af ekskursionen. I bussen fik vi at vide at en 'kulturoplevelse' ventede, en oplevelse der skulle bevise at tidens strømninger også kunne mærkes på det nordlige Island. "Åh

nej,” tænkte jeg, igen Sur Teenager, “det lyder grangiveligt som noget påtaget avantgarde performance. Det bliver garanteret noget med at stå op i en gammel maskinhal mens unge mennesker slanger sig rundt i fiskenetskostumer til akkompagnement af noget atonal islandsk trance-musik. Hvorfor, åh hvorfor tog jeg med?”

Således surmulende sad jeg da bussen rullede ind til noget der ganske rigtigt lignede en maskinhal, men forestil jer min glæde da arrangementets sande natur åbenbarede sig: ølsmagning! Sorg blev til glæde vendt, og jeg smagte begejstret på begge slags øl adskillige gange. Min stemning var så opløftet at næste programpunkt, besøg i hold på mikroskopisk museum for Islands største mand, ikke kunne slå mig ud, og min lalleglade optimisme viste sig velbegrundet: Vi i bus nr. to fik tilbuddet om at bade i byens varme bade mens vi ventede. Man føler sig som en helvedes karlepige når man løber fra omklædningsrummets varme bruser direkte ud i snevejr, og man kommer guddødemig hurtigt i vandet. Vandrutsjebanen mistede dog lidt af sin charme pga. opstigningen af væmmelige kolde metaltrin: Uanset hvor varmt et bassin man kom fra, var man frostsitrende på fire trin. Det var også som om der ikke var helt nok vand på rutsjebanen, i hvert fald havde jeg anledning til at grine højt og hånligt af kolleger der gik i stå på halvvejen. “Hvor svært kan det være?” tænkte jeg, og kastede mig ud i det; jeg gik prompte i stå, til kollegernes udelte fryd, og deres kaglene latter steg op fra det lune bassin hvor de komfortabelt ploppede rundt mens jeg rumpede mig ned ad rutsjebanen. Farvel, værdighed.

Aftenen afsluttedes i kirken med det lokale mandskor, og mandskor er et koncept som det er alt for nemt at gøre grin med, men det kunne jeg ikke drømme om: De var SÅ gode. De fik hele kirkerummet til at swinge af musikalitet og havde sammensat et program der vekslede så fint i tempo og intensitet at jeg langt fra var mæt da de stoppede.

Næste dag var konferencens sidste, og hvor gerne man end ville vride det faglige program for input, var der også en anden oplevelse der trak: ridning på islandske heste – vi skulle ud at tølte, skulle vi. Og det var vældig sjovt, selvom det foregik i stridt snevejr på den ubetinget koldeste dag. Det vil sige: sjovt når vi tøltede, travede eller galopperede – skridtgang og pauser forstenede os af kulde. Når vi skulle af hestene for at strække benene og hvile, måtte vi stå med ryggen i vindretningen, ligesom hestene automatisk stiller sig. Nogle af os synes det er lidt uværdigt at stå og glane som umælende kvæg, men heldigvis var værdigheden som bekendt gået fløjten dagen før. Og føj, hvor bliver man beskidt af at pleje omgang med en hest der har gået ude i møgdårligt vejr hele dagen, så vi var en mudret, ildelugtende forsamling der drog tilbage mod festmiddagen. Der var heldigvis tid til et bad, og sjældent har varmt vand været så velkomment. Vi blev faktisk nødt til at varme os yderligere på medbragte todfri indkøb, men SÅ var vi også klar til den afsluttende middag hvor vores værter havde sat alle sejl til for at beværte os.

Det var nogle dejlige dage, og selv undertegnede Sure Teenager må erkende at vores værter havde stablet et virkeligt velsmurt arrangement på benene, og fik bugt med den mopsethed der ellers altid gennemsyrrer mig, når jeg bevæger mig nord for Hornbæk. Så mange tak.

Årsberetning for LEDA for året 2006-07

Af Henrik Lorentzen

Medlemsmøder

Siden sidste generalforsamling er der blevet holdt fire medlemsarrangementer.

Det første var en ekskursion til Svenska Akademiens ordbok i Lund. Den fandt sted i smukt efterårsvejr den 20. september 2006 og havde deltagelse af 25 LEDA-medlemmer. Redaktionen bød generøst på frokost, hvorefter der var oplæg ved to af de ledende redaktører, Anki Mattisson og Birgit Eaker. Derefter var der rundvisning i mindre grupper hvor vi fik forevist bl.a. seddelrum og redigeringssystem. Sidst på eftermiddagen drog vi tilbage til Danmark, og enkelte benyttede lejligheden til lidt shopping.

Det andet medlemsmøde blev holdt den 22. november 2006 på CBS, Copenhagen Business School. Her holdt Henrik Køhler Simonsen foredrag om ZooLex, et virksomhedsleksikografisk værktøj han har udarbejdet til Zoologisk Have i København. Her var der knap så mange deltagere, men det gjorde det faktisk lettere at have en livlig diskussion.

Det tredje medlemsmøde fandt sted på Det Danske Sprog- og Litteraturselskab den 31. januar i år og handlede om den svensk-danske ordbog der er under udarbejdelse der. Det var den ledende redaktør Kjeld Kristensen der holdt foredraget. Der var et fint fremmøde og god spørgelyst, måske under indflydelse af det lille glas der blev serveret i pausen.

Det fjerde medlemsmøde blev holdt den 25. april 2007 i forbindelse med generalforsamlingen. Ken Farø tog udgangspunkt i sin ph.d.-afhandling om idiomer i dansk og tysk og talte om vanskelighederne ved at hævde at idiomer i forskellige sprog er ækvivalente.

Jeg kan tilføje lidt om et møde der desværre ikke er blevet til noget. Det skulle handle om begynderordbøger til engelsk, nu hvor der undervises i engelsk allerede fra 3. klasse, og helst set fra den pædagogiske synsvinkel. Men desværre strandede planerne – måske gør bestyrelsen et nyt forsøg, for vi synes emnet er interessant.

Bestyrelsesmøder

Bestyrelsen har holdt fem bestyrelsesmøder og derudover haft regelmæssig, til tider heftig mailkontakt. Vi har haft nogle gode og konstruktive møder med diskussion og planlægning af foreningens aktiviteter.

LEDA-Nyt

LEDA-Nyt er udkommet to gange, nr. 42 og 43. Generelt er numrene blevet omfangsrige, bl.a. fordi de indeholder artikler og rapporter fra medlemsmøderne. Derudover indeholder de anmeldelser, indkaldelser til medlemsmøder, orientering om konferencer og oversigter over nye ordbøger. Bestyrelsen har diskuteret om der er en overgrænse for hvor stort bladet må være, bl.a. fordi det kan blive dyrere at sende det ud. Vi hælder dog mest til at det sidste ikke er så afgørende. Bladet er jo det mest konkrete bevis man har på sit medlemskab – ud over girokortet selvfølgelig. I øvrigt blev udsendelsen af det ene nummer sponsoreret af Lexitext. Tak for det.

I år har der været lidt flere personer involveret i det redaktionelle arbejde fordi Inger Schoonderbeek Hansen har været på barsel, men hun er dog tilbage fra og med nr. 43. De andre redaktører har været Sanni Nimb, Liisa Theilgaard og Henrik Lorentzen.

Hjemmeside

Sidste år lykkedes det at få lagt alle de ældre numre af LEDA-Nyt ud. Desværre er vi ikke kommet længere med at få etableret en søgefunktion. Og der er også visse vanskeligheder med hostingen. Den ligger stadig hos Center for Sprogteknologi på www.cst.dk, men det er ikke en holdbar løsning på længere sigt, for vi kan ikke være sikre på at have en repræsentant fra CST i bestyrelsen. Bestyrelsen overvejer forskellige muligheder. Andre lignende foreninger og selskaber bruger gerne et universitets faciliteter og hjemmesidesystem, og det ville også være oplagt hvis LEDA brugte KU's system. Vi modtager meget gerne forslag til hvordan det kan løses.

Generalforsamling

Der blev afholdt generalforsamling den 26. april 2006 på Københavns Universitet Amager. Referatet kan læses i LEDA-Nyt nr. 42.

Medlemmer

Antallet af medlemmer ligger ifølge medlemslisten på 108, men der er en del der mangler at betale kontingent for sidste år, faktisk hele 24. En del af dem reagerer nok på den rykker de har fået, men der er sikkert tale om en vis tilbagegang, og der er måske grund til at overveje om vi ligefrem skal ud at hverve nye medlemmer.

Konferencer

Euralex holdt sin 12. kongres i Torino i september 2006 med en del danske deltagere. Der findes et udførligt referat i LEDA-Nyt 42.

De nordiske dialektologer holdt deres 8. konference i Århus i august 2006. Den er også refereret i LEDA-Nyt 42.

Kurser

I forårssemestret 2007 har der været et kursus på KU i leksikografi ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk. Det ville være fint hvis sådanne kurser blev annonceret i LEDA-Nyt eller på hjemmesiden – man ville nemlig som erhvervsaktiv leksikograf kunne tilmelde sig hvis der er ledige pladser på holdet, og dermed få chancen for lidt efteruddannelse. Der må også være kurser på handelshøjskolerne der kunne have interesse for vores medlemmer.

Referat af generalforsamling i LEDA, 25. april 2007 kl. 17.15

Københavns Universitet Amager, Njalsgade 136, lokale 27.0.09

I alt 13 medlemmer deltog i generalforsamlingen.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent og referent

Dirigent: Asgerd Gudiksen (Ømålsordbogen, Afdeling for Dialektforskning, KU)

Referent: Inger Schoonderbeek Hansen (Jysk Ordbog, Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning, AU).

2. Formanden aflægger beretning

Henrik Lorentzen (Det Danske Sprog- og Litteraturselskab) aflagde beretning (se ovenfor).

3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab

Christian Becker-Christensen (Politikens Forlag) fremlagde det reviderede regnskab, som blev godkendt.

4. Fastsættelse af kontingent

Kontingentet fastholdes på 125,- DKK om året.

5. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleant

På valg var Christian Becker-Christensen, Henrik Hovmark (Ømålsordbogen, Afdeling for Dialektforskning) og Jørgen Nørby Jensen (Dansk Sprognævn), som alle tre blev genvalgt. De øvrige bestyrelsesmedlemmer, Henrik Lorentzen (formand), Sanni Nimb (Nordisk Institut, KU & DSL), Liisa Theilgaard (Gyldendal) og Inger Schoonderbeek Hansen var ikke på valg og sidder stadig i bestyrelsen.

6. Valg af revisor og revisorsuppleant

På valg var Ebba Hjorth og Pernille Neergaard-Dibbern, som begge blev genvalgt.

7. Forslag

Der var ikke indkommet nogen forslag.

8. Eventuelt

Lars Brink spurgte om foreningens aktiver kunne forrentes mere givtigt? Det er svært, da foreningens aktiver er noget svingende i løbet af året. Bankers renter til almindelige kontoer er i almindelighed lave, derimod er der fx gebyr på hver enkelt indbetaling til LEDA.

Ken Farø spurgte til fremtidige møder i LEDA, og bestyrelsen nævnte de forskellige muligheder, fx Sven Tarp om sin disputats, begynderordbøger, sproget.dk. Liisa nævnte at gæsteforskere mv. på universitetet måske også kunne inviteres til at holde foredrag i LEDA. For foredragsholdere uden for LEDA kunne man måske betale et (mindre) honorar. Asgerd Gudiksen håbede dog at foredrag i LEDA blev ved at holde den 'snævre' profil de hidtil har haft (med emner inden for leksikografi), og ikke udvide horisonten så meget at LEDA's foredrag kom til at ligne de mange andre foreningers med foredrag om 'alt' inden for sprog.

Else Juul Hansen foreslog medlemsrekruttering blandt studerende på KU, CBS, studentermedhjælpere på de forskellige forlag mv. (med studenterrabat). Asgerd Gudiksen spurgte om der i den forbindelse måske kunne laves en lille brochure eller folder. Stemningen var positiv, dog kom der ingen konkrete tiltag.

XIII INTERNATIONAL EURALEX CONGRESS
15.-19. JULI 2008
UNIVERSITAT POMPEU FABRA, BARCELONA

Kære kolleger,

den 13. internationale EURALEX-kongres afholdes næste år i Spanien, midt i sommerferien. Forberedelserne er allerede godt i gang, og en meget velorganiseret hjemmeside på catalansk, tysk, engelsk, spansk og fransk fortæller om kongressens formål, organisation, lokalitet og mange andre relevante forhold på adressen:

http://www.iula.upf.edu/agenda/euralex_08

Hvis man ønsker at blive holdt løbende orienteret mht. nye oplysninger om kongressen, så behøver man bare at udfylde en enkelt linje med sin e-mail-adresse. Derefter får man opdateringerne automatisk tilsendt.

De vigtigste oplysninger, for alle dem der ønsker at deltage med eget bidrag, vedrører indsendelse af foredragsresume eller andre former for oplæg (fx softwaredemonstration). De relevante datoer er som følger:

1. Fristen for modtagelse af skriftlige oplæg d. 24. november 2007 (bemærk forlænget frist)
2. Svar fra bedømmelseskomiteen d. 1. februar 2008
3. Fristen for modtagelse af artikler til publicering i Proceedings d. 1. april 2008.

Andre oplysninger vedrørende oplæg til kongressen om sprog, format og typografi, indsendelse mv. kan findes på den ovenfor nævnte hjemmeside.

Der er ingen tvivl om at dette (igen!) bliver en velorganiseret og spændende leksikografisk begivenhed med gode faglige arrangementer og livligt socialt samvær på internationalt plan. Og man kan være sikker på en varm velkomst – i mere end en forstand. Pompeu Fabra Universitetet i Barcelona er et moderne undervisningscenter, i sig selv et besøg værd.

Arrangørerne håber naturligvis på stor tilslutning også fra de nordiske lande.

Mange hilsner,

Anna Braasch,
formand for EURALEX